Eduskunta
lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

HE 49/2018 vp

Lausunto liikesalaisuuslakia koskevasta hallituksen esityksestä

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Suomen Yrittäjiltä lausuntoa hallituksen esityksestä liikesalaisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 49/2018 vp). Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että liikesalaisuusdirektiivi 2016/943/EU pantaisiin Suomessa täytäntöön säätämällä uusi liikesalaisuuslaki, johon siirrettäisiin myös sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain (SopMenL) liikesalaisuuksia koskevat säännökset. Liikesalaisuuslaissa määriteltäisiin liikesalaisuuden käsite, liikesalaisuuden oikeudettoman hankinnan, käyttämisen ja ilmaisemisen tilanteet ja siviilioikeudelliset oikeussuojakeinot. Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös työsopimuslakiin. Esityksessä ehdotetaan lisäksi liikesalaisuuskäsitteen yhdenmukaistamista, minkä vuoksi lukuisiin muihin lakeihin esitetään tehtäviksi teknisluontoisia muutoksia.

Suomen Yrittäjät pitää uuden liikesalaisuuslain säätämistä hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla tarpeellisena. Uuden erillislain säätäminen selkeyttää lainsäädännön systematiikkaa ja korostaa liikesalaisuuksien asemaa osana yrityksen aineetonta omaisuutta. Liikesalaisuuksien merkitys elinkeinotoiminnassa on kasvanut ja on ensiarvoisen tärkeää, että Suomessa on kattava ja tehokas liikesalaisuuksien suoja.

Suomen Yrittäjien keskeiset huomiot voidaan tiivistää seuraavasti:

- Liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpano ehdotetulla tavalla selventää oikeustilaa ja tehostaa liikesalaisuuksien suojaa.
- Liikesalaisuuslaissa määritellään ensimmäisen kerran selkeällä tavalla liikesalaisuuden käsite. Lain määritelmä luo aineellisen sisällön myös muussa lainsäädännössä käytetylle liikesalaisuuden suojan käsitteelle.
- Liikesalaisuuden käsitteen yhdenmukaistaminen on tarpeen lainsäädännön selkeyden vuoksi.
- Liikesalaisuuksien suojan on oltava tehokas myös työsuhteissa. Työsopimuslakiin tehtävät muutokset ovat siksi välttämättömiä, vaikka ne eivät käytännössä muuta nykytilaa.
- Toimivaltaista tuomioistuinta koskeva säännös on järkevä kompromissi, jossa huomioidaan eri asianosaistahojen tarpeet sekä liikesalaisuusliitännäisten riita-asioiden laaja kirjo.

Soveltamisala, määritelmät ja liikesalaisuuden käsite

Ehdotettava uusi liikesalaisuuslaki olisi elinkeinotoimintaan liittyvien liikesalaisuuksien yleislaki. Liikesalaisuuksissa on kyse elinkeinotoimintaan kuuluvasta aineettomasta omaisuudesta. Liikesalaisuus on kuitenkin muihin aineettoman omaisuuden muotoihin verrattuna erityinen, koska suoja ja liikesalaisuuden taloudellinen arvo perutustuvat tiedon salassapitoon, eikä suoja synny esimerkiksi rekisteröinnin kautta. Liikesalaisuuksien suoja tulee kysymykseen erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa muut suojamuodot eivät mahdollista suojaa lainkaan tai ne eivät tarjoa riittävää suojaa aineettomalle tiedolle.

Liikesalaisuus on sen erityisen luonteen vuoksi erittäin haavoittuvainen omaisuuslaji, koska tiedon tultua julkiseksi se menettää liikesalaisuuden aseman, mikä voi aiheuttaa taloudellista vahinkoa tiedon lailliselle haltijalle. Tämän haavoittuvuuden vuoksi liikesalaisuuksien korkea suoja on tarpeen.

Liikesalaisuuslain soveltamisala olisi yleinen, mikä tarkoittaa sitä, että liikesalaisuuksien suojan aineellinen sisältö tulisi jatkossa liikesalaisuuslaista. Erityislainsäädännössä olevat viittaukset liikesalaisuuksin tarkoittaisivat siten sitä, että ’liikesalaisuudella’ tarkoitettaisiin liikesalaisuuslain mukaisen määritelmän mukaista liikesalaisuutta.

Liikesalaisuuden määritelmä perustuu direktiiviin, jossa esitetty määritelmä puolestaan pohjautuu Suomea sitovan TRIPS-sopimuksen liikesalaisuuden määritelmään. Nykyisin laeissa käytetään erilaisia käsitteitä (esimerkiksi liike- ja ammattisalaisuus, yrityssalaisuus), mutta käytännössä näillä ei soveltamiskäytännössä ole ollut eroa. Liikesalaisuuskäsitteen yhdenmukaistaminen esityksessä ehdotetulla tavalla onkin perusteltua, sillä liikesalaisuuden tulisi käsitteenä olla mahdollisimman yhdenmukainen, jottei sen tulkinta eri laeissa eriytyisi.

Liikesalaisuuslakia sovellettaisiin myös työsuhteissa, joissa työsopimuslain 3 luvun 4 § sisältää liikesalaisuuksia koskevan perussäännöksen. Siihen ehdotetaan lisättäväksi viittaus liikesalaisuuslakiin. Työsopimuslakiin tehtävät muutokset ovat tarpeellisia liikesalaisuuksien suojan tehokkaan toteutumisen ja liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpanon kannalta. Ehdotetun kaltainen yleisviittaus liikesalaisuuslakiin on välttämätön, sillä liikesalaisuuslaki luo aineellisen sisällön työsopimuslain 3 luvun 4 §:ssä säädetylle kiellolle. Kyse on ennen kaikkea nykyisen liikesalaisuuskäsitteen ja liikesalaisuuksien suojan täsmentämisestä liikesalaisuusdirektiivin ja sen perusteella säädettävän liikesalaisuuslain myötä.

Ehdotettava liikesalaisuuslaki sisältää myös nykyiset SopMenL:n liikesalaisuuksia koskevat säännökset, jotka ovat soveltuneet työsuhteisiin jo nykyisin. Viittaus siten selventää nykytilaa ja sen tekemättä jättäminen merkitsisi väistämättä merkittävää liikesalaisuuksien suojan heikkenemistä, erityisesti kun otetaan huomioon, että liikesalaisuuksien suojan loukkaukset tapahtuvat hyvin usein juuri työsuhteisiin liittyvissä tilanteissa (työsuhteen aikana tai sen päättymisen jälkeen).

Liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen, käyttäminen ja ilmaiseminen

Ehdotettavan liikesalaisuuslain 3 §:ssä määritellään tilanteet, jolloin liikesalaisuuden hankkiminen on oikeudetonta. Säännös perustuu pitkälti direktiivin sisältöön. Säännöksen muotoilu on varsin laaja, joten se kattaa useimmat tilanteet, joissa liikesalaisuuden hankkiminen on oikeudetonta.

Liikesalaisuuslain 4 §:ssä säädettäisiin puolestaan liikesalaisuuden oikeudettomasta käyttämisestä ja ilmaisemisesta. Säännökseen sisältyy nykyistä vastaavat SopMenL:n kiellot sekä direktiivin täytäntöönpanemiseksi tarpeelliset säännökset. Säännös kattaa laajasti erilaisia tilanteita, jossa liikesalaisuuden käyttämisen tai ilmaisemisen rajoittaminen on perusteltua liikesalaisuuden suojaamiseksi.

Säännös myös täydentää työsopimuslain 3 luvun 4 §:n kieltoa, sillä liikesalaisuuslain 4 §:n 3 momentissa käytetty palvelussuhteen käsite kattaa myös muita tilanteita kuin työsuhteita. Kuten työsopimuslaissa, ehdotettu liikesalaisuuslain mukainen salassapitovelvollisuus rajoittuu vain palvelusaikaan.

Liikesalaisuuslailla suojattaisiin myös työnantajan liikekumppanin liikesalaisuuksia, kuten myös nykyisin on SopMenL:n osalta katsottu. On tärkeää, että nykyinen liikesalaisuuksien suojan taso ylläpidetään myös tältä osin, eikä muutos tuo käytännössä muutosta nykytilaan. Työnantajan liikekumppanin liikesalaisuuksista tulee käytännössä usein myös työnantajan liikesalaisuuksia, kun liikesalaisuuksia on luottamuksellisesti uskottu työnantajayritykselle ja työnantaja käsittelee toiminnassaan tällaisia liikesalaisuuksia. Tällöin työntekijän on luonnollisesti pidettävä tiedot salassa.

Liikesalaisuuden ilmaiseminen työntekijöiden edustajalle

Esitykseen sisältyy säännös, joka oikeuttaisi työntekijän tietyissä tilanteissa ilmaisemaan työnantajan liikesalaisuuden lain tai työehtosopimuksen mukaiselle edustajalleen. Kyseisellä säännöksellä pantaisiin mietinnön mukaan täytäntöön direktiivin 5 artiklan c-alakohta.

Suomen Yrittäjät pitää säännöstä tarpeettomana, sillä se ei ole direktiivin täytäntöönpanon kannalta tarpeen. Direktiivillä tavoiteltu oikeustila saavutetaan jo nykyisin voimassa olevilla säännöksillä ja niiden tulkinnalla. Lainsäädäntöömme sisältyy jo nykyisin lukuisia säännöksiä, joiden nojalla työnantajan on annettava liikesalaisuudeksi luonnehdittavia tietoja työntekijöiden edustajille. Tällaisia säännöksiä on usein myös työehtosopimuksissa.

Työntekijöiden edustajien tehtävät on määritelty laissa ja työehtosopimuksissa. Näihin tehtäviin liittyvät tiedonsaantioikeudet on kattavasti säännelty niitä koskevissa säännöksissä. Tästä syystä esitetty säännös on tarpeeton. On myös huomattava, ettei liikesalaisuuslain valmistelun aikana ole kyetty esittämään todennäköisiä tilanteita, joissa säännös tulisi sovellettavaksi. Säännöksen säätäminen vain direktiivin muodollisen täytäntöönpanon varmistamiseksi ei ole perusteltua, sillä epäselvissä tilanteissa tulkinnassa direktiiville olisi joka tapauksessa annettava etusija.

Teknisen ohjeen suoja

Hallituksen esityksen mukaan liikesalaisuuslaissa säädettäisiin liikesalaisuuksien lisäksi myös teknisen ohjeen suojasta, joka perustuu nykyisin SopMenL:n säännöksiin. Teknisen ohjeen suoja perustuu siihen, että tekninen ohje on luottamuksellisesti uskottu jollekulle tietyn tehtävän suorittamista varten tai muuten liiketarkoituksessa. Teknisen ohjeen vastaanottaja ei tällöin saa käyttää sitä muuhun tarkoitukseen kuin siihen, mihin tekninen ohje on tarkoitettu tai ilmaista teknistä ohjetta oikeudettomasti.

Teknisen ohjeen suoja on tärkeä säilyttää, sillä se antaa yrityksille mahdollisuuden luottamuksellisuuden säilyttämiseen myös ilman salassapitosopimuksia sellaisen tiedon osalta, joka ei täytä liikesalaisuuden määritelmää. Teknistä ohjetta arvioitaessa on huomiota kiinnitettävä siihen, että teknisen ohjeen suoja perustuu nimenomaisesti luottamukselliseen luovuttamiseen. Luovuttajan luottamusta suojataan siten, että teknisen ohjeen haltuunsa saanut taho ei saa käyttää teknistä ohjetta muuhun kuin siihen tarkoitukseen, jota varten tekninen ohje on hänelle uskottu. Lailla siis suojataan liike- tai toimeksiantosuhteen osapuolia toisen osapuolen vilpilliseltä toiminnalta. Tämän vuoksi teknisen ohjeen suojalla on iso käytännön merkitys.

Toimivaltainen tuomioistuin

Liikesalaisuuksien loukkauksia koskevat riita-asiat käsiteltäisiin käräjäoikeudessa. Oikeushenkilöä tai elinkeinotoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä vastaan esitetty vaatimus riita-asiassa voitaisiin kuitenkin tutkia myös markkinaoikeudessa. Vaikka tämä ns. duaalimalli on tavanomaisesta poikkeava ratkaisu, pidämme säännöstä järkevänä kompromissina. Ei olisi tarkoituksenmukaista keskittää liikesalaisuuslakiin perustuvia kaikkia riita-asioita markkinaoikeudelle, sillä liikesalaisuuslain sääntely ulottuu mitä erilaisimpiin tilanteisiin. Toisaalta ei ole järkevää myöskään sulkea markkinaoikeutta pois liikesalaisuuksia koskevien asioiden käsittelystä, jos markkinaoikeuden erityistä asiantuntemusta halutaan hyödyntää.

Liikesalaisuudet ovat erityisesti pk-yrityksille tärkeä aineettoman omaisuuden suojamuoto, sillä pk-yritykset suojaavat innovaatioitaan suuria yrityksiä useammin pelkästään liikesalaisuuksien avulla. Markkinaoikeuden asema on kuitenkin ongelmallinen sen käräjäoikeutta merkittävästi kalliimman oikeudenkäyntimaksun vuoksi ja sillä onkin käytännössä voimakas ohjaava vaikutus yritysten käyttäytymiseen.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Albert Mäkelä
asiantuntija